

NOU 2019:23 Ny opplæringslov – høringsvar fra Skolelederforbundet

Skolelederforbundet har gjennomgått forslaget til ny opplæringslov og synes utvalget har kommet med gode forslag til å fornye og klargjøre loven.

Skolelederforbundet har plukket ut noen bestemmelser i lovforslaget som vi har valgt å prioritere. I behandlingen i forbundet, har vi gjennomført en intern høring blant våre medlemmer som ligger til grunn for vårt høringsvar. Vi har valgt å sitere noen av disse innspillene for å aktualisere og konkretisere våre synspunkter.

Kapittel 1. Formålet med og krava til opplæringa

§ 1-4. Læreplanverket og utdanningstilbodet

«Departementet skal gi forskrift om kor mange timar med opplæring elevar i grunnskolen og elevar og lærlingar i den vidaregåande opplæringa skal ha, og korleis timane skal fordelast mellom trinn og fag. Opp til 10 prosent av timane i kvart fag kan flyttast til andre fag eller brukast til opplæring som er tverrfagleg eller særleg eigna for å nå måla i den overordna delen av læreplanverket. Kommunen og fylkeskommunen kan gi forskrift om opplæring utover det minstetimetallet som departementet har fastsett.»

Skolelederforbundet mener at opptil 10% av timene i hvert fag må kunne flyttes, som beskrevet over.

Dette åpner for at skoler/kommuner kan ta hensyn til lokale forhold, lokale styrker og utfordringer, samt tilpasse til klasser og elever ved behov. Skal vi lykkes med tverrfaglighet kan vi ikke ha hovedfokus på å telle timer og minutter i enkeltfag. Vi vil oppleve at fagene i perioder flytter over i hverandre; at faggrensene utviskes.

Dette øker handlingsrommet og gir mer fleksibilitet, både for elever med utfordringer, men også for den eleven med gode evner. Dette vil også gi større mulighet til å differensiere uten å bruke spesialundervisning.»

Flere av våre medlemmer savner tid til å arbeide med målene i overordnet del.

«Dette handlingsrommet må vi ha for å kunne oppfylle kravene til overordna del, samt gi elever den hjelp og støtte de vil ha behov for i enkelte fag.»

Kapittel 2. Medverknad, skoledemokrati og skolereglar

§ 2-2. Elevane sin rett til å medverke og plikt til å delta

§ 2-2, andre ledd, andre setning

"Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at elever med høyt fravær fra opplæringa blir følgde opp."

Skolelederforbundet støtter at det skal være plikt til å elever med høyt fravær, noe vi mener de aller fleste skoler allerede gjør. Men vi ser at dette kan medføre en del praktiske utfordringer som relaterer seg til hvor ofte skolen skal følge opp, og hvor mye ressurser som stilles til rådighet til dette. For å lykkes handler dette om et godt tverretattlig samarbeid i kommunen.

§ 2-2, tredje ledd

«Kommunen og fylkeskommunen kan pålegge elevane å gjere oppgaver utanom skoletida (lekser). Det må takast omsyn til at elever har rett til kvile og fritid.»

Skolelederforbundet er enige at kommunen og fylkeskommunen skal kunne pålegge elevene å gjøre lekser utenom skoletiden. Det er dog en forutsetning at lekser har et pedagogisk formål. Lekser må være relevante for elevene og gjerne trening på allerede kjent stoff. Dette må koordineres og fordeles slik at trykket jevnes ut i løpet av en skoleuke. Det må også tas hensyn til elevens livssituasjon og helse og/eller eventuelle læringsutfordringer.

Leksedebatten blusser opp med jevne mellomrom, og har vært fremme flere ganger de senere årene. All den tid skolen og skoledagen er organisert slik den er i dag, er det nødvendig med et visst innslag av lekser. Det er nok ulike behov avhengig av alder på eleven, men det er f.eks. svært viktig med regelmessig og jevn trening og øving av leseferdigheter - særlig for de yngste elevene. Det er viktig at leksene er velbegrunnet og forankret i det øvrige skolearbeidet for elevene, og ikke bare gis som en rutinepreget del opplæringen fordi "det alltid har vært slik".

I dagens og kommende skoleadministrative systemer i videregående skole vil lærerne ha oversikt over elevenes arbeidsmengde slik at de kan planlegge bedre.

§ 2-4. Skoledemokratiet

«Kommunar og fylkeskommunar skal sørge for at elevane og foreldra får vere med på å planleggje, gjennomføre og vurdere verksemda til skolen, mellom anna organiseringa av skoledemokratiet, fastsetjinga av skolereglar og arbeidet med skolemiljøet. Elevane og foreldra skal delta i styringa av skolen. Elevane skal ikkje delta i behandlinga av saker som er omfatta av lovfesta teieplikt.

Skolen skal leggje til rette for og oppmuntre til at alle elevane ytrar seg og deltek i skoledemokratiet.

Elevane har rett til å velje elevråd. Dei kan òg velje å organisere elevdemokratiet på ein annan måte.»

Skolelederforbundet er enig i at organisering av skoledemokratiet skal reguleres i lokal forskrift om skoleregler. Det som er mer avgjørende er at demokratiet fungerer og at kommuner og skoler har rutiner og regler som følges, noe som kanskje må presiseres. Reell medvirkningen må være målet for en slik regulering. Vi mener likevel at dette kan sikres gjennom en lokal forskriftsfesting.

Skolelederforbundet mener at dette lovforslaget bidrar til å redusere byråkratiet i skolen og det vil gi rom for lokale tilpasninger.

«Vi har nå hatt ordningen med et skolemiljøutvalg i tillegg til skolens samarbeidsutvalg. På min skole er disse møtene samtidig og med de samme deltakerne, og det er flere av både elever, foresatte og ansatte som har kommentert det kunstige skillet mellom disse to organene. Vi ser den med antall deltakere og representasjon, men tenker at det er mulig å ivareta selv om man hadde slått begge organene sammen i samarbeidsutvalget.»

Kapittel 3. Rett og plikt til grunnskoleopplæring

§ 3-1, tredje ledd.

«Dei som har avslutta det 10. trinnet i grunnskolen utan å ha fullført grunnskoleopplæringa eller tilsvarende opplæring, har rett til eitt år med tilrettelagd grunnskoleopplæring ved ein vidaregåande skole etter § 17-1. Retten gjeld ut det skoleåret som tek til det året ein fyller 24 år.»

Skolelederforbundet slutter seg til forslaget om retten til ett år med tilrettelagt grunnskoleopplæring ved en videregående skole for de som har avsluttet 10. trinn uten å ha fullført grunnskoleopplæringen eller tilsvarende. Vi mener dette er et svært godt forslag som vil bidra til at flere fullfører og består videregående skole.

Lied-utvalget legger vekt på å øke kvaliteten og progresjonen i videregående skole. Da er det viktig at grunnskolen er fullført og bestått. For de fleste i denne situasjonen vil det beste da være å få dette tilrettelagt ved en videregående skole, gjerne i kombinasjon med praksis innenfor ønsket yrkesfag.

«Årsakene til at elever ikke har fullført grunnskoleopplæringen er sammensatt, og et år med tilrettelagt opplæring må planlegges med omhu slik at elevene får det de har behov for.»

§ 3-2. Plikt til grunnskoleopplæring

«Barn har plikt til grunnskoleopplæring frå det året dei fyller seks år, til dei har avslutta det 10. trinnet.»

Skolelederforbundet mener at barn fortsatt skal ha plikt til grunnskoleopplæring fra det året de fyller seks til de har avsluttet 10. trinn. Vi synes det er ryddig at regler om rett og plikt til skolegang er delt i to bestemmelser. Dette vil gjøre reglene lettere tilgjengelig.

«Kompetanse, kunnskaper, læring blir ikke mindre viktig i fremtiden, for den enkelte og for hele nasjonen.»

§ 3-3, andre ledd. Innhold, vurdering og dokumentasjon i grunnskoleopplæringa

«Elevane har rett til individuell vurdering og dokumentasjon av opplæringa. Elevane på 1. til 7. trinn skal berre givast individuell vurdering utan karakterar.»

Skolelederforbundet støtter retten til individuell vurdering og dokumentasjon av opplæringen. Vi er også enige i at elevene på 1. – 7. trinn kun skal ha vurdering uten karakter.

Vurderingen bør gi klart uttrykk for om eleven har tilfredsstillende utbytte av årstrinnets opplæringsmål i alle fag. Det er en forutsetning for å kunne følge neste årstrinns faglige krav i ordinær opplæring. Ved mangelfullt utbytte vil individuell tilrettelegging kunne settes i gang allerede ved skolestart.

«Tror jeg er riktig. Karakterjaget kommer tidsnok. Mer fokus på fremovervurdering og foreldresamarbeid. Det siste er viktig for å avdekke i hvor stor grad eleven får hjelp i heimen.»

§ 3-4. Utsett og tidleg skolestart

Kommunen skal la eit barn byrje på skolen det året barnet fyller sju år, dersom gode grunnar talar for det.

Kommunen skal la eit barn byrje på skolen det året barnet fyller fem år, dersom særlege grunnar talar for det.

I vurderinga etter første og andre avsnitt skal kommunen leggje særleg vekt på kva føre-setnader barnet har for å lære og for å utvikle sosial samkjensle.

Skolelederforbundet støtter i all hovedsak barns mulighet til å få utsatt skolestart, dersom det er gode grunner som talar for dette. Det er viktig å presisere hva som er gode grunner for utsatt skolestart. Når det gjelder å begynne på skolen det året barnet fyller fem, mener vi at terskelen bør ligge høyere enn det lovforslaget legger opp til, altså det må ligge mer enn «særlege grunnar» til grunn for at dette skal innvilges. Vi er av den oppfatning at kravet om sakkyndig vurdering bør videreføres.

Det er ikke barnet som skal tilpasse seg skolen, det er skolen som skal tilpasse seg eleven.

«Barn utvikler seg i ulikt tempo og det vil derfor være vanskelig å vurdere om utsatt skolestart eller for tidlig skolestart vil være riktig. Utviklingsteorien henviser ofte til utviklingsstadier og det kan derfor være vanskelig å forutsi hvordan et barn vil utvikle seg de neste årene. I tillegg vil den flinke eleven som fikk begynne på skolen for tidlig, alltid ha med seg stempelet at du er den flinke. Hva om eleven ikke kan leve opp til dette? Eleven som starter for sent på skolen vil resten av skoletiden ha stempelet på seg som den som måtte vente. Dersom denne eleven f.eks. skal spille håndball med sin klasse på skolen, kan denne få utfordringer fordi man hører til i et årskull høyere.»

§ 3-5. Gratis grunnskoleopplæring

Offentleg grunnskoleopplæring skal vere gratis. Kommunen kan ikkje krevje at elevane eller foreldra dekkjer utgifter knytte til grunnskoleopplæringa, til dømes utgifter til undervisningsmaterieill, transport i skoletida, leirskoleopphald, ekskursjonar eller andre turar.

Skolelederforbundet støtter at offentlig grunnskoleopplæring skal være gratis. Det er viktig å presisere dette, slik at «kreative» løsninger på foreldrebetaling opphører. Vi kan ikke se at den foreslåtte lovteksten gjør det enklere å praktisere gratisprinsippet enn i dag.

«Enig, men dårlig kommuneøkonomi gjør sitt til at f.eks. ekskursjoner er nesten borte fra skolen i dag.»

§ 3-6. Kva grunnskole eleven skal gå på

Elevane har rett til å gå på ein skole i nærmiljøet. Kommunen skal gi forskrift om skolekrinsar.

I fastsetjinga av skolekrinsar skal kommunen leggje særleg vekt på kva som er eleven sin næraste skole, men kommunen kan òg ta omsyn til topografi, trafikktilhøve, kapasiteten på skolane, og korleis elevane er fordelte i buområde.

Forskrifta kan opne for unntak frå skolekrinsane dersom skolen i krinsen ikkje har ledig kapasitet.

Skolelederforbundet støtter nærskoleprinsippet. Men det er viktig at kommunen har handlingsrom nok for å kunne gjøre lokale tilpasningar.

«Jeg synes at elevene, så sant det er til elevens beste, må få gå på sin nærskole. Alle sosiale relasjoner på fritiden starter i stor grad på skolen. Det kan være helt avgjørende for en elevs sosiale tilhørighet å få være i sin skolekrets. Jeg tenker at "...ikkje har ledig kapasitet" vil være en dårlig begrunnelse for å frarøve en elev den sosiale arenaen.»

Kapittel 6. Rett til vidaregåande opplæring

§ 6-1, tredje ledd. Rett til vidaregåande opplæring

Retten til vidaregåande opplæring gjeld ut det skoleåret som tek til det året ein fyller 24 år (ungdomsrett). Dei som då ikkje har fullført, kan ha rett til vidaregåande opplæring etter § 17-3 (vaksenrett). Dei som har rett til vidaregåande opplæring etter dette kapitlet, kan etter søknad i staden få vidaregåande opplæring etter § 17-3 dersom det er særlege grunnar for det. Dei som har rett til vidaregåande opplæring etter første avsnitt andre setning, har etter søknad rett til å få vidaregåande opplæring etter § 17-3.

Skolelederforbundet støtter at retten til at vidaregåande opplæring skal gjelde slik som beskrevet i forslaget til lovtekst. Forslaget må sees i sammenheng med Lied-utvalgets forslag om rett til fullføring. Vi mener at dette vil bidra til at flere gjennomfører vidaregåande opplæring.

«Ulike problemstillinger som dukker opp underveis i en ungdoms liv som gjør at de velger feil, dropper ut, blir borte av en eller annen grunn, og som gjør at ungdomsretten bør gjelde.»

§ 6-4, andre ledd. Innhald, vurdering og dokumentasjon i den vidaregåande opplæringa

Elevane og lærlingane har rett til individuell vurdering og dokumentasjon av opplæringa. Departementet skal gi forskrift om individuell vurdering, om klage på vurdering og om dokumentasjon. Departementet kan òg gi forskrift om tap av rett til individuell vurdering som følgje av høgt frávær.

Skolelederforbundet støtter at høyt fravær skal kunne føre til tap av retten til individuell vurdering og dokumentasjon av opplæringen. Det må i særlige tilfeller være rom for vurdering og skjønn. Forskrift må ha bestemmelser som sikrer lik praksis i håndhevelsen av reglene.

«Det er et viktig signal til elevene om at det er viktig for læringen å være til stede på skolen og delta i undervisningen.»

«I særskilte tilfeller med alvorlig sykdom og behov for behandling bør man kunne gjøre unntak. Men ut over det, oppleves reglene i dag som for slepphendt og det er for lett å akseptere en for høy andel fravær.»

«Eleven skal delta i undervisningen i den form som læreren gir eller som er avtalt med klassen/gruppa. Å utebli fra undervisningen ødelegger dynamikken i klassen/gruppa og det blir vanskelig å få til eksempelvis gruppearbeid og prosjektarbeid. Eleven skal gjøre seg vurderbar, og det kan skje utenom oppsatte vurderingstidspunkt, alt ut fra fagets egenart.»

Generelle kommentarer til kapittel 6

Skolelederforbundet støtter forslaget om at elever som har brukt opp «ungdomsretten» kan gå direkte til «voksenretten» for å kunne fullføre og bestå videregående opplæring.

«Bra at det gis ny sjanse for de som ikke har hatt mulighet å fullføre i løpet av 5 år.»

Ungdom som ikke har oppholdstillatelse

Skolelederforbundet mener at ungdom uten oppholdstillatelse bør kunne fullføre utdanningen ut det skoleåret det kalenderåret de fyller 18 år.

«Har vi tilbudt en ungdom uten oppholdstillatelse skoleplass bør vi også gi ungdommen en fullføringsrett. Kompetansen ungdommen tilegner seg kan være verdifull for det landet han/hun kommer fra. Spørsmålet er om man på yrkesfag skal inkludere læretid inn i dette. Da vil ungdommen normalt sett være over atten år.»

Samfunnets behov for kompetanse

Skolelederforbundet mener at samfunnets behov til en viss grad bør være styrende for tilbudene i videregående skole slik at de som utdannes har en læreplass å gå til.

Det er vanskelig å spå hva som vil være behovet framover i tid. Skole og næringsliv må i nært samarbeid ha perspektiver på utviklingen slik at tilbudet blir så relevant som mulig.

«Samfunnet sitt behov og tilgang på læreplasser kan endre seg fort, så her er mangfold i tilbud viktig.»

«Enkelte yrker kan være mer sårbare for svingninger i samfunnet/økonomi enn andre. Dette må tas hensyn til.»

Kapittel 10. Universell opplæring og individuell tilrettelegging

§ 10-1. Universell opplæring

«Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for universell opplæring, det vil seie at opplæringa skal vere tilfredsstillande for flest mogleg utan individuell tilrettelegging.»

Skolelederforbundet støtter en begrepsendring. Begrepet «universell opplæring» er en bedre betegnelse for tilpasset opplæring. Formuleringa sender et sterkt signal om at denne opplæringa er den vanlige som favner alle elever.

«Forutsatt at hensikten med endringen en tydeliggjøring av at undervisningen skal tilpasses elevene i større grad.»

§ 10-2. Plikt til å sikre tilfredsstillende utbytte av opplæringa (aktivitetsplikt)

Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at lærarane følgjer med på utviklinga til elevane og vurderer om dei har tilfredsstillende utbytte av opplæringa.

Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at lærarane melder frå til rektor dersom det er tvil om at ein elev får eit tilfredsstillende utbytte av opplæringa. I slike tilfelle skal skolen vurdere og setje i verk tiltak innanfor den universelle opplæringa med sikte på å gi eleven eit tilfredsstillende utbytte av den.

Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at elevar som er i ferd med å bli hengande etter i opplæringa, blir gitt forsterka innsats. Om det er til det beste for eleven, kan den forsterka innsatsen i ein kort periode givast som eineundervisning.

Skolen skal vurdere om tiltaka gir eleven eit betre utbytte av opplæringa, og om eleven kan trenge individuelt tilrettelagd opplæring.

Skolelederforbundet støtter innføringa av begrepet forsterket innsats og ser positivt på at forsterket innsats gjer gjeldende for all opplæring og alle elevar på alle trinn.

§ 10-3. Individuelt tilrettelagd opplæring

Elevar har rett til individuelt tilrettelagd opplæring dersom utbyttet av den universelle opplæringa ikkje er tilfredsstillende.

Skolelederforbundet mener at «individuelt tilrettelagd opplæring» er et mer presist begrep enn «spesialundervisning,» og støtter elevs rett til dette.

«Jeg opplever at begrepet individuelt tilrettelagd opplæring rommer mer og er mer fleksibelt enn spesialundervisning.»

«Omgrepet individuelt tilrettelagd opplæring er meir positivt lada enn spesialundervisning. Spesialundervisning for dei spesielle, for å seie det slik.»

«Ikke stigmatiserende, og bedre ordbruk med individuell tilrettelagd opplæring.»

§ 10-6. Krav om kompetanse for å gi individuelt tilrettelagd opplæring

Den som skal gi individuelt tilrettelagd opplæring, må oppfylle kompetansekrava for å bli tilsett i lærarstilling, jf. § 15-2, og krava om relevant kompetanse i faget det skal undervise i, jf. § 15-3. I vedtak om individuelt tilrettelagd opplæring kan det gjerast unntak frå kompetansekrava dersom det vil gi eleven betre opplæring. Slike unntak kan berre gjerast for personar med ei universitets- eller høgskoleutdanning som gjer dei særleg eigna til å vareta behova til eleven.

Skolelederforbundet støtter kravet om at den som skal gi individuelt tilrettelagd opplæring må oppfylle kompetansekravene som beskrevet over. I mange tilfeller vil ansatte med annen utdanning være en god ressurs å knytte til opplæringa. Her må skolene lokalt gjere gode og dokumenterte vurderingar med hensyn til organisering og

kompetansebehov som ivaretar elevens behov og utvikling på best mulig måte slik at en får et godt lag rundt eleven. Denne bestemmelsen vil kreve økt ressurstilgang.

«I prinsippet bør all undervisning gis av lærerutdannede. Det åpnes samtidig for at det etter individuell vurdering kan åpnes for andre yrkesgrupper dersom det er til elevens beste. Bra!»

§§ 10-9 og 10-10 Personleg assistanse og Fysisk tilrettelegging og tekniske hjelpemiddel

Elevar som treng personleg assistanse for å delta i opplæringa, har rett til slik assistanse. Elevar har rett til dei tekniske hjelpemidla og den fysiske tilrettelegginga dei treng for å få tilfredsstillande utbytte av opplæringa.

Skolelederforbundet støtter elevers rett til personlig assistanse og rett til tilrettelegging og rett til tekniske hjelpemidler. Vi mener det er positivt at rett til personlig assistanse og rett til fysisk tilrettelegging skilles ut som egne rettigheter uten behov for sakkyndig vurdering. Dette vil kunne frigjøre tid og bidra til at PP-tjenesten kan komme nærmere praksisfeltet. Og vi vil påpeke at dette synliggjør behovet for andre yrkesgrupper inn i skolen.

«Alle elever som trenger assistanse for å kunne delta i opplæringa må få dette, det samme gjelder i forhold til tekniske hjelpemidler. Det må være helt åpenbart at skolen skal utligne ulikheter så godt vi kan.»

§ 10-12. Pedagogisk-psykologisk teneste

«Kvar kommune og fylkeskommune skal ha ei pedagogisk-psykologisk teneste. Den pedagogisk-psykologiske tenesta skal samarbeide med skolane og hjelpe til med kompetanseutvikling, organisasjonsutvikling og tilrettelegging av opplæringa for elevane. Tenesta skal utarbeide sakkunnige vurderingar der lova krev det. Departementet kan gi forskrift om at den pedagogisk-psykologiske tenesta skal utarbeide sakkunnige vurderingar i andre tilfelle òg.»

Skolelederforbundet støtter kravet om at hver kommune skal ha en pedagogisk-psykologisk tjeneste. Men det er behov for å endre tjenestens innretning slik at den kommer nærmere elever og skoler, til hjelp og støtte til kompetanseutvikling, organisasjonsutvikling og tilrettelegging av opplæringa for elevene. Vi viser i denne sammenheng til Nordahl-utvalgets utredning.

«PPT må ha kontor ute på skolene, og flyttes ut fra rådhusene. Veiledningstjenesten til pp vil da styrkes ved sin nærhet til skolene.»

«Økt samarbeid mellom PPT og skolene ønskes velkommen. Det bidrar til bedre tilbud til elevene, bedre utnyttelse av ressursene på skolen og i PPT og økt læring i begge etater.»

Kapittel 11. Skolemiljøet til elevane

§ 11-4. *Plikt til å sikre at elevane har eit trygt og godt psykososialt skolemiljø (aktivitetsplikt)*

«Når ein elev seier at han eller ho ikkje har det trygt og godt, skal skolen undersøkje saka og så langt det finst eigna tiltak, sørge for at eleven får det trygt og godt. Det same gjeld når ei undersøking som skolen sjølv har sett i gang, viser at ein elev ikkje har det trygt og godt. Tiltaka skal veljast på grunnlag av ei konkret og fagleg vurdering.»

Skolelederforbundet er enige i at aktivitetsplikten bør videreføres. Vi støtter de justeringer som er foreslått.

§ 11-6. *Fylkesmannen si handheving av aktivitetsplikta i enkeltsaker*

«Fylkesmannen skal avgjere om aktivitetsplikta etter §§ 11-4 og 11-5 er oppfylt, for å bidra til at eleven får det trygt og godt på skolen.»

«Kjem fylkesmannen til at skolen ikkje har oppfylt aktivitetsplikta etter §§ 11-4 og 11-5, kan fylkesmannen påleggje kommunen eller fylkeskommunen å rette forholdet. Dersom saka elles vil bli unødig forseinka, eller dersom det er grunn til å tru at kommunen eller fylkeskommunen ikkje kjem til å rette forholdet, kan fylkesmannen vedta kva skolen skal gjere for at eleven skal få det trygt og godt.»

Skolelederforbundet støtter at håndhevingsordningen videreføres med de justeringer som er nevnt over. Det er viktig at fylkesmannen kun vurderer om kommunen har oppfylt aktivitetsplikten eller ikke, og om nødvendig pålegger kommunen å rette på forholdene. Kommuner og skoler er ikke tjent med at fylkesmannen går inn i lokale forhold og pålegger tiltak som ikke er lokalt forankret.

Kapittel 12. Skadeførebygging og ordenstiltak

§ 12-1, første til tredje ledd. *Tiltak overfor elevane for å halde ro og orden og avverje skade*

Skolen skal arbeide førebyggjande mot skade og fare, og sørge for tryggleik med minst mogleg inngripande tiltak.

Tilsette i skolen kan gripe inn fysisk mot elevar dersom det er nødvendig for å avverje fare for skade på andre personar eller for å avverje vesentleg skade på eigedom. Tilsette kan òg gripe inn fysisk mot elevar for å halde ro og orden dersom det er nødvendig for å unngå meir inngripande tiltak. Tilsette kan berre nytte lite inngripande tiltak, som å halde eleven fast ei lita stund eller ta eleven ut av fellesrom. Dei fysiske inngrepa skal vere så få, kortvarige og skånsame som mogleg. Tilsette i skolen kan likevel gripe inn overfor elevane etter reglane om nødrett og nødverje i straffelova §§ 17 og 18.

Skolelederforbundet støtter forslagene til tiltak overfor elever for å holde ro og avverge skade, og vi mener det var på høy tid at dette reguleres i opplæringsloven og at dette er

et modig forslag. Vi mener det er nødvendig at ansatte på skolen har en hjemmel for å gripe inn fysisk mot elever når det er nødvendig, som beskrevet.

«Betryggende for alle dersom en kan sikre at dette skjer på en skånsom måte. Viktig med kompetanseheving og veiledere med mange og gode eksempler....»

«Dette punktet er godt formulert og vil dekke de fleste situasjoner, men det vil kreve kompetanseheving av personalet. Det å utvise godt skjønn og gjennomføre de riktige tiltakene i situasjonen på en trygg måte.»

§ 12-1, fjerde ledd og femte ledd. Varsling og dokumentasjon

Dersom det blir nytta inngrep etter andre eller tredje avsnitt, skal rektor varslast, og hendinga må dokumenterast i den forma og i det omfanget som er nødvendig. Rektor skal varsle kommunen eller fylkeskommunen.

Tiltak som er allment aksepterte i samhandlinga mellom vaksne og barna dei har omsorg for, skal ikkje reknast som tiltak etter denne føresegna.

Skolelederforbundet støtter kravene om varsling og dokumentasjon. Det er positivt at allment aksepterte tiltak er unntatt fra kravene.

«"Allment aksepterte" er et kulturavhengig uttrykk. Hadde vært fint om dette ble noe mer spisset. Hvor grensen går mellom å avverge fare og allment akseptert samhandling mellom voksne og barn kommer også til å skape noen mer eller mindre gode diskusjoner, innad i skolen og mellom skole og hjem.»

Kapittel 13. Organiseringa av opplæringa, læremiddel og opplæringsspørsmål

§ 13-2, andre ledd. Inndeling av elever i klasser og grupper

«Ingen klassar eller grupper skal vere større enn det som er trygt og pedagogisk forsvarleg.»

Skolelederforbundet støtter at reglene om inndeling i klasser og grupper videreføres i hovedsak. Begrepet «trygt og pedagogisk forsvarlig» med tanke på klasse- og gruppestørrelse vurderer vi som hensiktsmessig, selv om vi ser at dette kan medføre en fare for økt arbeidsmengde for de ansatte, og for muligheter for å utnytte dette til ressurs sparing.

«Med tanke på gruppestørrelse er det viktig at gruppene ikkje blir for store mtp mengda vurderingsarbeid/tilbakemeldingar/fagleg oppfølging som er realitisk for den enkelte pedagog...»

§ 13-2, tredje og fjerde ledd. Deling av grupper

Elevane kan delast inn i grupper etter fagleg nivå dersom det er nødvendig for at ein eller fleire av elevane skal få eit forsvarleg utbytte av opplæringsaktiviteten, så sant det ikkje går ut over dei andre elevane sitt høve til å få eit forsvarleg utbytte av opplæringa. Elevane kan delast inn i grupper etter fagleg nivå berre i særskilde og avgrensa delar av opplæringa. Det skal vurderast jamleg om inndelinga etter fagleg nivå er nødvendig.

Elevane kan berre delast inn i grupper etter kjønn dersom det er særleg tungtvegande grunnar til å gjere det.

Skolelederforbundet støtter at elever kan deles i grupper etter de kriterier som er gitt i teksten over, og at inndeling etter kjønn kun kan skje dersom det er særlig tungtveiende grunner.

«Læring skal skje i fellesskapet, - det er rikelig med muligheter for tilpasninger og gruppedelinger som ikke stigmatiserer.»

§ 13-3. Gjennomføring av opplæringa med tekniske hjelpemiddel utan at læraren er til stades saman med elevane (fjernundervisning)

«Dersom elevane og læraren kan kommunisere effektivt med tekniske hjelpemiddel og det er gode grunnar for å gjennomføre opplæringa på denne måten, kan det gjerast unntak frå hovudregelen i § 15-4 om at læraren skal vere til stades saman med elevane. Kommunen og fylkeskommunen må i så fall kunne godtgjere at denne opplæringa er trygg og pedagogisk forsvarleg.»

Skolelederforbundet støtter at det unntaksvis kan åpnes for at opplæringen gjennomføres uten at lærer er til stede, og da under de forutsetninger som er gitt i teksten over. Korona-krisen viser at dette kan la seg gjøre. Vi vet ennå ikke hva læringsutbyttet av slik opplæring er, og vi ser frem til hva forskningen sier om dette.

«Sjølv om fjernundervisning har fungert godt for vår del under koronaperioden, bør det vera unntaket og svært godt godtgjort av kommune og fylkeskommune.»

«Fjernundervisning blir mer og mer vanlig, også innenfor høyere utdanning og etter- og videreutdanning. Elevene vil ha fordeler i å være kjent med å arbeide slik i grunnopplæringen.»

§ 13-6. Bibliotek

«Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at elevane har tilgang til eit bibliotek. Biblioteket skal vere tilgjengeleg for elevane i skoletida og tilrettelagt for bruk i opplæringa.»

Skolelederforbundet støtter kravet om at kommunene skal sørge for at elevene har tilgang til et bibliotek som er tilgjengelig for elevene i skoletida, og som er tilrettelagt for bruk i opplæringen.

Kapittel 14. Rådgiving

§ 14-1. Rådgiving om utdannings- og yrkesval

«Kommunen skal sørge for at elevar på 1. til 7. trinn får nødvendig rådgiving om val av fag på 8. til 10. trinn. Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at elevar på 8. til 10. trinn og i vidaregåande opplæring får nødvendig rådgiving om utdannings- og yrkesval. Elevane skal få rådgiving på den skolen dei går på, og individuelt dersom dei treng det.»

Fylkeskommunen skal sørge for at lærlingar har tilgang til rådgiving om utdannings- og yrkesval.»

Skolelederforbundet støtter kravet om at kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at elevene får nødvendig rådgiving om utdannings- og yrkesvalg. Det er viktig med et godt samarbeid ved overganger med tanke på valg av videre utdanning og yrker.

«Det bør tilrettelegges for samarbeid mellom instanser. Ungdomsskolen bør samarbeide med videregående. Videregående må samarbeide med næringslivet og høyere utdanningsinstitusjoner.»

«Foresatte på 8-10 trinn burde også fått informasjon via rådgivningstjenesten om fagvalg og videregående utdanning.»

Kapittel 15. Personalet i skolen

§ 15-1. Leing

«Kvar skole skal ha ei leing som er fagleg, pedagogisk og administrativ forsvarleg. Ein skole skal leiast av éin rektor. Rektoren kan leie fleire skolar dersom han eller ho kan ta del i den daglege verksemda på kvar skole og arbeide med utviklinga av verksemda. Rektoren skal ha pedagogisk kompetanse.»

Skolelederforbundet støtter at rektortittelen videreføres og at det generelle kravet om forsvarlig ledelse videreføres. Vi støtter også forslaget om at adgangen til å tilsette rektorer på åremål ikke videreføres. Vi støtter derimot ikke at rektorer skal kunne lede flere skoler, selv ikke under den forutsetningen som er foreslått i lovteksten. Vi mener dette er uheldig, og det vil kunne gå ut over forsvarligheten og den pedagogiske ledelsen av skolene, i tillegg til at arbeidsbyrden for rektorene vil bli uforholdsmessig stor.

«Hver skole bør ha sin rektor. Nærledelse er viktig for et godt læringsutbytte for elevene.»

«Det er så hektisk å være rektor i dag. Selv om skolene er av mindre størrelse, så er det likevel en del arbeidsoppgaver man må utføre uavhengig av størrelse. Dessuten har man kanskje mindre lederressurs på mindre enheter også.»

«Dette med å være rektor på flere skoler vil fort bli utfordrende med tanke på å kunne "delta i den daglige virksomheten".»

Særlig om kravet at rektor skal ha pedagogisk kompetanse

Skolelederforbundet mener at rektor må ha pedagogisk kompetanse, og støtter at dette kravet videreføres. Videre mener vi at det må stilles krav om formell lederkompetanse. Uten disse kompetansene vil det være vanskelig å lede skolen med legitimitet og kvalitet. Egnethet for stillingen er en selvfølge.

«Skolen er en kompleks organisasjon bestående i stor del av kunnskapsmedarbeidere. Som leder må man kjenne til de pedagogiske tankene som er gjeldende, og ikke kun se på skolen gjennom mer allmenngyldige lederbriller.

§ 15-4. Kven som kan ha fagleg ansvar for opplæringa

«Berre lærarar kan ha det faglege ansvaret for opplæringa. Det faglege ansvaret inneber å førebu og følgje opp opplæringa og som hovudregel å vere til stades saman med elevane i opplæringa. Anna personale kan hjelpe til i opplæringa.»

Skolelederforbundet er enig i at det er lærere som i hovedsak skal ha det faglige ansvaret for opplæringen. Vi er også enig i begrepet opplæring. Men der hvor det er hensiktsmessig, mener vi at rektor kan gi andre enn lærere ansvaret for enkelte opplæringsaktiviteter.

«Med faglig tenker jeg her det faglige og pedagogiske ansvaret. At andre kan bidra i en helhet her vil være helt naturlig og til og med berikende for elevene på en del områder.»

§ 15-5. Krav om forsvarleg vikarordning

«Kommunar og fylkeskommunar skal sørgje for at skolane har god nok tilgang på lærarar til å oppfylle kravet i § 15-4 ved vanleg og venta fråvær.»

Skolelederforbundet vil gjerne støtte forslaget om forsvarlig vikarordninger i kommuner og fylkeskommuner. Men vi ser at dette forslaget er krevende å gjennomføre i praksis, og det vil være nærmest umulig å gjennomføre med dagens utdanningsnivå og kommuneøkonomi. Vi mener derfor at en slik bestemmelse ikke bør innføres før ressurstilgangen er på plass.

«Det vil aldri skje i alle kommuner. Det er prøvd utallige vikarpoolløsninger etc opp gjennom årene, - selv store bykommuner med utdanningsinstitusjoner klarer ikke dette. Samfunnet godtar stilltiende at ufaglærte er vikarer i skolene fordi barna ikke kan sendes hjem ved lærerfravær. Men er tannlegen syk så vil man ikke bli behandlet av en ufaglært vikar?»

§ 15-6. Krav til kompetanse i verksemda

«Kommunar og fylkeskommunar skal sørgje for at lærarar, rektorar og andre tilsette i skolen får høve til å utvikle seg fagleg og pedagogisk så dei kan vere på høgde med utviklinga i skolen og samfunnet.»

Skolelederforbundet støtter dette høyst nødvendige kravet om kompetanse i virksomhetene. Vi vil gjerne trekke frem skolelederens mulighet til å få støtte ved videreutdanning. Lærere som tar videreutdanning, kan enten få en vikarordning eller et stipend. En slik ordning finnes ikke for skoleledere. Skolelederforbundet ber om at en statlig stipendordning for skoleledere som tar videreutdanning utredes og innføres.

«Ja, ledere må få minst like gode vilkår til utdanning som lærere med KFK.»

«Det er viktig at skolen følger med både samfunnsutvikling og teknologisk utvikling slik at opplæringen som blir gitt følger utviklingen utenfor skolen. At skolene blir lærende skoler og er i forkant.»

Skolelederforbundet har ytterligere en kommentar til forslaget om ny opplæringslov, knyttet til at kulturskolen som institusjon er foreslått fjernet fra opplæringsloven for å bli flyttet til kulturloven. Vi slutter oss til innspillet fra et av våre medlemmer i kulturskolen:

«Kulturskuleparagrafen er foreslått tatt ut av opplæringslova og flytta til kulturlova. Dette er svært uheldig og bør stoppest! Paragrafen er, og har vore, ein garantist for kulturskulane som sjølvstendig skuleslag som eksisterer i nært samarbeid med og i tilknytting til opplæringsløpet elles. Kulturskulane finn i opplæringslova grunnlag for videreutvikling, fagleg fellesskap og kvalitetsutvikling. Gjennom forankring i opplæringslova vil kulturskulane som sjølvstendig skuleslag i grunnopplæringa verte eit godt supplement og ein viktig støttespelar til det øvrige opplæringsløpet fra barnehage til vidaregåande. Ved å fjerne kulturskulen fra opplæringslova vil dette også kunne slå bein under storting og regjeringa sine siste føringar og strategiar slik desse er forankra i m.a.Strategiplan for praktiske og estetiske fag, (Skaperglede, engasjement og utforskertrang), i grunnlaget for Fagfornyelsen 2020, Kulturskoleløftet 2010 m.fl. Under opplæringslova vil kulturskulane ha mykje betre føresetnader for å utfylle sitt samfunnsmandat slik dette er nedfelt i Rammepplan for Kulturskolen "Mangfold og fordypning". I standen for å fjerne paragrafen fra opplæringslova, bør paragrafen utvidast og styrkast for å gjenspeile den utviklinga kulturskulane har gjennomført i dei ca. 20 åra vi har vore inn under opplæringslova. Kulturskulane er i dag ein "framoverlent" og innovativt skuleslag med svært høg kompetanse, ofte på områder andre skular har manglande kompetanse. Vi er eit godt supplement til grunnopplæringa, både i utviklinga av profesjonsfellsskap mellom dei tilsette og direkte ut i elevretta verksemd.»

**Stig Johannessen/s/
Forbundsleder**

Postadresse: Telefon: 241019 00
Postboks 431 Sentrum   e-post: post@skolelederforbundet.no
0103 Oslo   www.skolelederforbundet.no

Bankgiro: 8380.08.72599

Org.nr.   970 149406

Besøksadresse: Øvre Vollgate 11, 0158 Oslo.